

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ярова Ліліана Вікторівна ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	383
Калашнікова Людмила Володимирівна СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ЩОДО УБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	385
Яковлева Лілія Іванівна ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТИНА, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ІНТЕЛЕКТУАЛИ.....	388
Яценко Микола Анатолійович СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ВІРТУАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МОЛОДІ.....	391
Каретна Ольга Олександрівна ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	395
Прохоренко Євгенія Яківна ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ДЕВІАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	398
Дмитрієв Вадим Вадимович ВПЛИВ «МЕДІАТИЗОВАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ» НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ.....	401

СЕКЦІЯ 20. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Цільмак Олена Миколаївна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПСИХОЛОГІВ.....	404
Ульянов Вадим Олексійович ХРОНІЧНИЙ СТРЕС В ФЕНОТИПІЧНІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНЕТИЧНИХ НАСЛІДКІВ ТРИВАЛОГО ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОЇ РАДІАЦІЇ.....	406
Бакурідзе Ніна Григорівна НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСІБ З ЛЕГКОЮ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ ТА ВИБУХОВИМИ УШКОДЖЕННЯМИ ОКА У ВІДДАЛЕНОМУ ПЕРІОДІ.....	410
Герашенко Олександр Сергійович КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	412
Гурін Руслан Сергійович ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	415
Джежик Ольга Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ЯК ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ГАЛУЗІ.....	417
Корнута Людмила Михайлівна ПСИХОЛОГІЯ КОМАНДНОЇ РОБОТИ В ПЕРІОД КРИЗИ.....	420
Лісовенко Анна Федорівна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА КРИЗУ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	422
Павзюк Анатолій Анатолійович ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТІЙКОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ЛІДЕРСТВА У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	426
Репнова Тетяна Петрівна ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У ПОДОЛАННІ РИГІДНОСТІ МИСЛЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	428
Самара Ольга Євгенівна ВПЛИВ ПОРУШЕНЬ СЕКСУАЛЬНОЇ СФЕРИ НА ЗРОСТАННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ НАСТРОЇВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	430

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТІЙКОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ЛІДЕРСТВА У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У сучасному світі, що характеризується безпрецедентним рівнем турбулентності та невизначеності, особливого значення набуває проблематика ефективного лідерства в умовах кризових ситуацій. Коли традиційні управлінські підходи демонструють свою обмеженість, саме трансформаційне лідерство постає як потужний інструмент суспільних перетворень та забезпечення національної стійкості. Військові конфлікти, економічні дисбаланси, пандемічні загрози та соціальні трансформації створюють унікальне середовище для дослідження психологічних механізмів лідерства та їхнього впливу на формування колективного імунітету суспільства перед викликами сьогодення.

Трансформаційне лідерство виходить за межі суто управлінської моделі, постаючи як багатовимірний психологічний феномен із потужним соціальним резонансом. Воно забезпечує активізацію колективного потенціалу, кристалізацію спільної ідентичності та системне подолання наслідків кризових ситуацій. Психологічна архітектура такого лідерства визначає здатність очільника ефективно взаємодіяти з послідовниками, впливати на їхні мотиваційні структури, формувати атмосферу взаємної довіри та конструювати консолідоване бачення майбутнього [1, с. 167].

Комплексний аналіз теоретичних концепцій та емпіричних досліджень дозволяє виокремити чотири фундаментальні психологічні компоненти трансформаційного лідерства, що безпосередньо впливають на формування національної згуртованості та стійкості в умовах кризових випробувань.

Когнітивний компонент трансформаційного лідерства представляє собою інтегровану систему знань, ментальних моделей та переконань щодо історичного шляху нації, її культурно-цивілізаційної спадщини, традиційних практик, аксіологічних констант та символічного капіталу. Когнітивна матриця формує цілісний інтерпретаційний фрейм, через який лідер сприймає, аналізує та реконструює соціальну реальність. Сформований когнітивний комплекс функціонує як селективний механізм для оцінювання інформаційних потоків, особливо в контексті дезінформаційних кампаній та психологічних операцій супротивника.

Емоційний компонент охоплює розгалужену систему афективних станів та процесів, пов'язаних із психологічним переживанням приналежності до національної спільноти, що включає спектр патріотичних почуттів: від гордості за історичні та сучасні досягнення нації до емоційної ідентифікації з її символічними репрезентаціями, від емпатійного резонансу з співгромадянами до колективного емоційного реагування на події загальнонаціонального значення.

У кризовому контексті емоційний компонент трансформаційного лідерства стає стрижневим ресурсом для психологічної мобілізації суспільства, забезпечуючи емоційну енергетику, необхідну для консолідованої протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам. Сучасний лідер функціонує як каталізатор суспільних трансформацій та стратегічний коуч, стимулюючи проактивні зміни, забезпечуючи розвиток командного потенціалу та підтримуючи колективну ефективність через психологічне наставництво і мотиваційну фасилітацію [1, с. 168].

Ціннісний компонент трансформаційного лідерства представляє собою інтерналізовану систему національних ідеалів, цінностей та нормативних конструктів, які інтегруються до особистісної аксіологічної матриці лідера. Ціннісний компонент виконує фундаментальну інтегративну функцію, забезпечуючи формування та підтримання соціальної міцності нації через створення спільної нормативно-ціннісної платформи для суспільної взаємодії та колективних ініціатив. Коли лідери не просто декларують, а й живуть згідно з ключовими національними цінностями – такими як свобода, справедливість, суверенність, культурна самобутність – вони демонструють підвищену здатність координувати суспільні зусилля для досягнення стратегічних цілей та системної протидії екзистенційним загрозам.

Ефективна управлінська стратегія цілеспрямовано орієнтується на забезпечення глибинних ціннісних потреб колективу, що органічно стимулює підвищення внутрішньої мотивації, посилює організаційну ідентифікацію та суттєво оптимізує продуктивність діяльності [2, с. 5].

Поведінковий компонент трансформаційного лідерства відображає готовність та спроможність лідера діяти у відповідності до своєї національної ідентичності та в руслі стратегічних національних інтересів. Поведінковий компонент трансформує когнітивні конструкти, емоційні стани та ціннісні орієнтації у конкретні поведінкові патерни, що охоплюють широкий спектр громадянської активності: від електоральної участі до систематичних громадянських ініціатив, від культурних практик, укорінених у національній традиції, до волонтерської діяльності, спрямованої на зміцнення соціального капіталу нації, а в критичних ситуаціях – включно з безпосередньою участю у захисті державного суверенітету від зовнішньої агресії та внутрішньої дестабілізації.

Принципово важливо підкреслити, що всі чотири виокремлені компоненти трансформаційного лідерства – когнітивний, емоційний, ціннісний та поведінковий – функціонують не ізольовано, а в режимі перманентної взаємодії та взаємопідсилення, утворюючи складну самоорганізовану систему. Когнітивний компонент забезпечує раціональне обґрунтування та легітимацію емоційної ідентифікації з нацією; емоційний компонент генерує психологічну енергію, необхідну для інтерналізації та актуалізації національних цінностей; ціннісний компонент створює нормативний фундамент для поведінкових маніфестацій лідерства; а поведінковий компонент, через безпосередню практичну участь у національному житті, рекурсивно підсилює когнітивні, емоційні та ціннісні аспекти лідерської позиції.

Така інтегративна взаємодія компонентів забезпечує формування стійкої психологічної метаструктури, що виконує фундаментальну роль у забезпеченні національної резильєнтності, створюючи психологічну основу для соціальної консолідації, колективної психологічної стійкості, інформаційно-когнітивної безпеки та легітимності державних інституцій в умовах екзистенційних викликів.

Список використаних джерел:

1. Чемерис М. Б. Роль лідерства в трансформації управлінських парадигм в умовах європейської інтеграції. *Трансформація менеджменту в умовах глобальної макроекономічної нестабільності* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Миколаїв; 19-21 березня 2025 р. Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 167-170.

2. Horchakov K. Management Psychology as the Basis for Forming a Successful Management Strategy. *International Conference on Next-Generation Innovations and Sustainability 2025. Futurity Research Publishing*. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14851843>

Ключові слова: трансформаційне лідерство, психологія кризи, колективна стійкість, національна ідентичність, соціальна згуртованість, когнітивні фрейми, емоційна мобілізація, ціннісні орієнтації.

Keywords: transformational leadership, crisis psychology, collective resilience, national identity, social cohesion, cognitive frames, emotional mobilization, value orientations.

Репнова Тетяна Петрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології, кандидат психологічних наук, доцент*

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У ПОДОЛАННІ РИГІДНОСТІ МИСЛЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

У суспільстві постійно відбуваються процеси економічних, політичних та соціальних перетворень, що вимагають від людини високого рівня адаптивності. Здатність швидко адаптуватися до нових реалій, орієнтуватися у складних життєвих ситуаціях, співвідносити свою діяльність із культурно-моральними нормами, приймати нові виклики і на цій основі діяти вимагає від учасників освітнього процесу умінь осмисленого пізнання інформації, зокрема, в умовах реформування освіти. Разом з тим, ригідність мислення має деякі особливості та може впливати на розвиток особистості, її адаптацію та потребує відповідних заходів з психологічної корекції та психологічної допомоги педагогічним працівникам.

У науковій психологічній літературі ригідність мислення розглядається такими вченими як: Є. Балабушка, Л. Балецька, Д. Джексон, Р. Кеттелл, С. Кіре-